

Idrott som en demokratisk skola

En studie över fotbollsledarnas syn på sitt ledarskap

Abstract

Almost all children and teenagers are active in sports clubs at some time during their lives. Sports clubs have a significant impact during childhood and adolescence, and they play a key developmental role. Participating in a sports club helps a person gain the kind of social capital that has a substantial positive impact on individuals and consequently on society. The very foundation of sports clubs is moral leadership, which implies that the leaders of these clubs have a great influence and potential to educate children and adolescents.

The purpose of this thesis is to investigate football leaders' views on democratic- versus competitive education. It also discusses the leaders' views on their own leadership. The analysis is based on eight semi-structured interviews. These interviews are analyzed through the theory of social capital. The results from the interviews show that football leaders are enthusiastic about their leadership, believe that they are doing something meaningful, and are proud to serve as role models for the players. The result also shows that football leaders of adolescents tend to spend more time and put more emphasis on competitive education. The discussion develops the question of how the leader's take on competitive education can affect the individuals and society in the long run.

Nyckelord: Socialt kapital, ledarskap, fostran, fotboll, samhällsnytta

Antal ord: 9951

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Undersökningens syfte och frågeställningar	2
1.2 Disposition	3
2 Undersökningens design – Metodval	4
2.1 Metodologisk genomgång och vetenskapsteoretisk utgångspunkt	4
2.2 Material	4
2.3 Intervju som metod	5
2.3.1 Urval	6
2.4 Definiering av begrepp	7
3 Det sociala kapitalet	8
3.1 Kritik	10
4 Idrottens ideologi	12
4.1 Idrotten vill	12
4.2 Statens offentliga utredning	14
5 Analys	16
5.1 Ledarskapet	16
5.2 Utbildning	17
5.3 De samhällsnyttiga dimensionerna	18
5.4 Föreningspolicy	19
5.5 De idrottsliga dimensionerna	20
6 Avslutande diskussion	22
6.1 Fortsatt forskning	24
7 Referenser	26
7.1 Litteratur	26
7.2 Intervjuer	27

8 Bilaga 1..... 28

1 Inledning

Ett utbrett förenings- och organisationsliv som skapar socialt kapital har en viktig roll i samhället. De nätverk och normer som skapas inom föreningar främjar även samarbete i det övriga samhället, vilket gör det mer effektivt.

Putnam menar att demokrati och ekonomisk tillväxt är beroende av tillgångar på socialt kapital. Samhällen med stora tillgångar på socialt kapital har en bättre fungerande demokrati och individer med ett stort socialt kapital är friskare och lever ett lyckligare liv (Putnam, 1996:196ff). I föreningslivet utvecklas demokratisk fostran där medborgaren lär sig samverka. Det framhålls att föreningslivet länge ansetts som en viktig del av den svenska demokratis framväxt. Föreningslivet främjar medborgarnas möjlighet att aktivt delta, vara aktiva och utöva inflytande (SOU, 2000/1: 196ff).

Tanken på idrott som fostrare fanns innan den moderna idrottens födelse på 1800 – talet. Under antiken talade Platon om fostran, inte bara ur fysisk karaktär utan i lika hög grad moralisk (Jönsson, 2010:88).

Staten har i ett sekel gett organiserad idrottsverksamhet ett statligt stöd (SOU, 2008/59:15). År 2011 får riksidsrottsförbundet som paraplyorganisation för den organiserade idrottsrörelsen 1,7 miljarder kronor (regeringskansliet). Statens stöd utgår från en grundläggande tanke om att idrottsrörelsen utför en samhällsnytta (SOU, 2008/59:17).

De flesta människor har ett förhållande till idrotten som aktiva, ledare, föräldrar till idrottande barn eller åskådare. Det gör idrottsrörelsen till Sveriges största folkrörelse. Riksidsrottsförbundet har cirka 3,5 miljoner medlemmar som är med i någon av Sveriges 20 000 idrottsföreningar. Inom idrottsrörelsen talar man ofta om ledarna som en av sina viktigaste resurser. Mer än 600 000 ledare ägnar varje år 140 miljoner timmar åt idrotten (Riksidsrottsförbundet, 2009:37). Nästan alla barn och ungdomar i Sverige är under någon period i sitt liv aktiv i någon idrott. Det ger idrottsledarna de näst efter familjen och skolan största möjligheterna att påverka och fostra barn och ungdomar och genom det bidra till en samhällsutveckling. Det ställer krav på verksamhetskvalité och lägger stort ansvar på ledarna. De ska inte bara förmedla idrottslig teknik utan också förmedla idrottens grundläggande värderingar (Riksidsrottsförbundet, 2009:37). Det är på lokal nivå som idrottsverksamheten får sin slutgiltiga form (Riksidsrottsförbundet, 2009:2).

Med utgångspunkt i teorin kring socialt kapital och att idrotten bidrar till samhällsnytta, kommer jag att göra en kvalitativ studie över idrottsledares syn på idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensioner.

1.1 Undersökningens syfte och frågeställningar

I min undersökning vill jag se till idrottsrörelsen som demokratifostrare. Syftet med undersökningen är att se hur de ideella idrottsledare ser på sin uppgift och på sin roll som ledare. Hur ser deras syn på de idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensionerna ut?

Utgångspunkten är att ledarskapet syftar till att träna barn och ungdomar i en demokratisk fostran och tävlingsfostran, vilket är en viktig del i idrottsutövandet. De förutsätter varandra men kan ses som motsägelsefulla. Demokratifostran står för principen att få ska bli fler och tävlingsfostran att många ska bli färre (SOU, 2008/59:93).

Till skillnad från skolan har inte idrottsrörelsen en läroplan att förhålla sig till utan olika verksamhetsidéer där det framgår vad som är önskvärt inom idrotten (Redelius, 2002:29). Frågan är således inte om idrott i sig är bra eller dåligt utan om önskvärda samhällsvärden efterlevs. Jag vill inte ta ställning till hur ledarskapet bör praktiseras utan se till hur idrottsledarna själva ser på sitt ledarskap.

Jag har begränsat studien till att omfatta idrottsledare för barn och ungdomar inom idrottsgrenen fotboll. Lagidrotten fotboll är den största idrotten i Sverige mätt i antal medlemmar (SOU, 2008/59:69). Det är en sport för både flickor och pojkar samt att den är välkänd (Brunnberg, 1976:101). Anledningen till att jag väljer ledare till barn och ungdomar är för att det är den tiden som är de "avgörande åren" då unga utvecklas och många även slutar med idrott (FoU, 2004/3:5).

Orsaken till att jag valt att undersöka ledarnas roll i idrotten är att ledare, barn och ungdomar i regel söker sig till och engagerar sig i idrottsföreningar frivilligt. Om engagemanget är på eget initiativ menar jag att individen också är mer angelägen att aktivt delta. Barn och ungdomarna är därigenom mer öppna och mottagliga för idéer och värderingar. Frivilligheten i stort gäller för föreningslivet allmänt men mitt fokus ligger som redan nämnts på idrottsföreningar med idrotten fotboll som utgångspunkt.

Uppsatsen avser besvara följande frågeställningar:

- Hur ser fotbollsledarna på sitt ledarskap och vad är värdefullt för dem?
- Hur ser fotbollsledare på de idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensionerna inom barn- och ungdomsfotboll?

Tidigare forskning som har bedrivits inom samma forskningsämne, idrott och ledarskap är omfattande. Forskning som ser till hur idrottsledarna själva ser på sitt ledarskap är dock begränsat. Staffan Karp gjorde en kvalitativ studie om fostran inom fotboll och golf som publicerades år 2000. Han hade som syfte att beskriva och förstå idrottens betydelse för idrottsaktiva, barn, deras föräldrar och familjen.

Det gjorde han genom att intervjua just de berörda personerna. Han ställde frågan, På vilket sätt anser föräldrarna att idrotten bidrar till att fostra deras barn? Hans studie visade på att inom fotbollen lärde sig barnen att samarbeta och underställa sig ett kollektiv (Karp, 2000). Hans studie berör mitt forskningsområde fast ur ett annat perspektiv, jag syftar till att se till ledarna. En annan studie som ligger nära mitt forskningsområde är Karin Redelius studie som heter *Ledarna och barnidrotten, Idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Studien lägger dock sitt fokus på barnidrotten. Det finns dessutom en FoU – rapport om det sociala ledarskapet som handlar om hur idrottsledare ser på sitt ledarskap. Rapporten ser till alla idrottsverksamheter där tävlan finns som en del i idrotten, inom individuell idrott och lagidrott. Jag gör en liknande forskning men inriktar mig enbart på fotbollsledare för barn och ungdomar och jag vill se till hur de ser på de idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensionerna. Jag önskar att kunna bidra till kunskap och kumulativitet inom mitt forskningsområde. ”Kunskap föds inte i isolering och avskildhet, den växer fram som resultat av mångas gemensamma strävan” (Teorell et al. 2007:18)

1.2 Disposition

I det här inledande kapitlet har ämnet, syftet, avgränsningarna och frågeställningar presenterats. I efterföljande kapitel kommer de metodologiska valen, material och en definiering av centrala begrepp att presenteras. Kapitel tre redogör för teorin om det sociala kapitalet som utgör det teoretiska ramverket. I det fjärde kapitlet redovisas de värden och normer som riksidrottsförbundet och staten önskar uppfylls genom idrottsföreningar. Analysen presenteras i kapitel fem, som är uppdelad i olika kategorier. En avslutande diskussion och förslag till vidare forskning sker i det sjätte kapitlet.

2 Undersökningens design – Metodval

2.1 Metodologisk genomgång och vetenskapsteoretisk utgångspunkt

För att forskning ska kunna bedrivas vetenskapligt förutsätts att vissa krav är uppfyllda. Intersubjektivitet är viktigt, undersökningen ska vara transparent det vill säga tillgänglig och kunna förstås av andra. Läsaren ska genom texten följa med i forskarens resonemang (Teorell et al. 2007:280f). Det ska tydligt framgå hur forskaren gått tillväga i sin forskningsprocess. Detta görs för att forskningen ska uppfylla kravet på kritiserbarhet och reproducerbarhet, att andra forskare skulle kunna komma fram till samma resultat (Badersten, 2006:74ff). Dock går det inte att frånga att forskning aldrig är värderingsfri. Jag kommer att använda mig av kvalitativ metod i form av intervjuer. Genom mitt primärmaterial skapar jag min egen data som speglar min verklighetsuppfattning, mitt intresse och min förståelse. Upplevelse styrs av var vi i tid och rum befinner oss (Teorell et al. 2007:35ff).

Vetenskapsvärlden är fylld av individuella uppfattningar om vad vetenskap är. Vilken förståelse för kunskap och kunskapsinhämtning man som forskare har styr forskningsprocessen och valet av metod. Det finns två vetenskapsteoretiska skolor, positivismen och hermeneutiken. Positivismen betonar det objektiva och hermeneutiken det subjektiva (Lundquist, 1993:40ff). Det finns även olika beståndsdelar i vetenskapsteorin såsom ontologi, som behandlar verklighetens natur och epistemologi som gäller kunskapens natur. Inom ontologin talar man om realist och relativism (Lundquist, 1993:66ff). Det relativistiska synsättet talar om att sanning alltid är relativ i förhållande till iakttagarens subjektiva position. Vikt läggs vid tolkning och förståelse (Goldmann, 1997:241). Det realistiska synsättet förhåller sig mer till naturvetenskapen, syftet är att förklara och söka efter mening (Goldmann, 1997:237f). Vetenskapsteoretiskt befinner jag mig inom hermeneutiken och jag förhåller mig till den relativistiska sidan då min ambition är att förstå. Då jag står hermeneutiska forskningstraditionen närmast passar en kvalitativ analys med kvalitativa intervjuer som metod.

2.2 Material

För att kunna besvara mina forskningsfrågor kommer jag att använda mig av Robert D. Putnams teori om socialt kapital. I svensk politik har teorin fått ett stort genomslag (Rothstein et al. 2002:51). Putnam visar hur organiserad verksamhet bidrar till ett bättre fungerande samhälle (Putnam, 1996:120f). Vid sidan av teorin kommer jag även att gå igenom två dokument som belyser vad riksidsrottsförbundet respektive staten vill med organiserad föreningsidrott. Det ena dokumentet är riksidsrottsförbundets verksamhetsidé, *Idrotten vill*. Det andra dokumentet är en statlig offentlig utredning, *Föreningsfostran och tävlingsfostran – En utvärdering av statens stöd till idrotten*. I dokumenten framgår det tydligt vad de vill ska uppfyllas med svensk idrott, vilka värden och normer som är eftersträvarsvärda och hur idrotten ska förhålla sig till barn- och ungdomsidrott. Verksamhetsidén, *Idrotten vill* belyser även ledarnas roll och vad som förväntas av dem. Den ligger till grund för hur svensk idrott ska utformas och utgör därför ett viktigt material.

Statens offentliga utredning undersöker effekterna om statens stöd till idrotten överensstämmer med den statliga idrottspolitikens syfte. Framförallt beaktas idrottens betydelse för folkhälsan och för demokratin inom idrottens föreningsliv. Dokumentet från staten är av intresse då de sätter upp mål för sin bidragsgivning till idrotten som även påverkar dess utformning.

Teorin och de två dokumenten har legat till grund för mina intervjufrågor. Intervjufrågorna finns som bilaga 1.

2.3 Intervju som metod

Att genomföra intervjuer är ett sätt att samla in empirisk data, det blir ett primärmaterial som jag själv har skapat. För att kunna studera samma fenomen hos respondenterna använde jag mig av semistrukturerade intervjuer. Ordningföljden av frågorna var densamma till samtliga respondenter däremot kunde olika följdfrågor komma till beroende på hur intervjun fortskred. Meningen var att jag ville fånga respondentens subjektiva värderingar (Teorell et al. 2007:87ff). Intervjuerna bestod av öppna frågor och som Kvale menar är semistrukturerad intervju varken ett öppet vardagssamtal eller ett slutet frågeformulär (Kvale et al. 2009:43ff).

Vissa kvalitativa forskare har ignorerat validitet och reliabilitet. Kvale menar att det är två viktiga begrepp även inom kvalitativ forskning. Reliabilitet i en kvalitativ undersökning handlar om huruvida intervjupersonerna kommer att ändra sina svar under en intervju och om de skulle ge olika svar till olika intervjuare. Reliabilitet diskuteras i samband med ledande frågor och att oavsiktlighet skulle kunna påverka svaren (Kvale et al. 2009:262f). Validitet inom kvalitativ forskning beskriver han som ”den utsträckning i vilken en metod undersöker vad den är avsedd att undersöka” (Kvale et al. 2009:264). Det finns tre olika aspekter av validitet, kontroll, ifrågasättande och teoretisering. Det handlar om att ifrågasätta huruvida intervjupersonens utsagor är sanna och undvika

snedvridna tolkningar (Kvale et al. 2009:266). För att uppfylla dessa krav lade jag ner mycket tid på utformningen av mina intervjuer. För att öka validiteten tematiserades intervjuerna (Kvale et al. 2009:267). Det hade i syfte att göra det enklare för respondenten att besvara frågorna då de berörde samma område åt gången (Kvale et al. 2009:43ff). Varje intervju pågick i ungefär 45 minuter och intervjuerna genomfördes under en fika på ett café eller i samband med deras träningar. Intervjuerna inleddes med de ”enkla” frågorna för att sedan gå mer in på djupet. Meningen var att frågorna skulle vara lätta att förstå av respondenten och att de skulle svara så utförligt och tillförlitligt som möjligt. Det finns en problematik med intervjuer. En av de är att respondenterna svarar det de tror att jag vill att de ska svara. Genom en väl genomtänkt struktur minskade jag problematiken kring intervjuareffekten (Teorell et al. 2007:89ff). Trots risken för intervjuareffekten är personliga intervjuer många gånger att föredra. En intervju ansikte mot ansikte, det vill säga kroppslig närvaro med tillgång till icke – språklig information uttrycks i gester och ansiktsuttryck som ger ett mervärde till intervjun och så även i mitt fall (Kvale et al. 2009:65). Genom kroppsspråket kunde jag bland annat se deras glädje för sporten.

Intervjun spelades in och bandinspelningarna utgör det material som är föremål för min analys (Kvale et al. 2009:42ff). För att kunna genomföra en analys av intervjuerna användes meningskoncentration. Det är ett sätt att skapa systematik i kvalitativ data (Kvale et al. 2009:221f). Intervjuutsagorna centrala mening ”koncentrerades”. Långa uttalande pressades samman i kortare, där huvudinnebörden av det som sagts formulerades om i få ord. Därefter tematiserades uttalandena. Genom denna teknik blev det möjligt att återskapa en berättelse som låg nära respondenternas egna utsagor. Teman gjordes till föremål för tolkningar i analysen (Kvale et al. 2009:221f).

2.3.1 Urval

Mitt urval bestod av ett strategiskt urval. Även om urvalet valdes ut strategiskt fanns det inga krav på exempelvis ålder, genus eller etnicitet i min intervjustudie. Jag intervjuade åtta ledare för barn och ungdomar i åldrarna 29 – 52 år i olika fotbollsföreningar i Lund och Göteborg. Respondenterna är ledare för barn i åldrarna 11-12 år och ungdomar i 13-15 års ålder. Åldersfördelningen är slumpmässig men det kan nämnas att i de föreningar jag kontaktade är det under de åldrarna som flest spelar fotboll. Det visade sig när jag kontaktade de olika fotbollsföreningarna att de flesta fotbollsledare är män, av den anledningen blev alla respondenter i min undersökning män. Två av respondenterna är ledare för barn och de resterande är ledare för ungdomar. Två stycken är ledare för flickor och de andra är ledare för pojkar. Fördelningen är slumpmässig men det kan förtydligas att inte alla fotbollsföreningar där jag har utfört mina intervjuer har flickverksamhet. Dock är det inga faktorer som jag lägger någon vikt vid då de inte påverkar mina frågeställningar och jag inte heller avser att besvara det. Det ska som riksidsrottsförbundets verksamhetsidé menar inte göras någon skillnad mellan könen (riksidsrottsförbundet, 2009:14).

Genom mina intervjuer gör jag en kvalitativ studie som innebär en mer djupgående förståelse av ett ämne (Esaïasson et al. 2007:283ff). Mitt urval är inte representativt för alla fotbollsledare, varför en generalisering är att avstå. Jag har ingen ambition att genom denna undersökning skapa en generell bild av fotbollsledare, även om studien skulle kunna skapa en bidragande funktion.

När jag talar om barn- och ungdomsledare utgår jag från riksidsrottsförbundets indelning då de menar att barnidrotten är upp till 12 års ålder och ungdomsidrotten bedrivs i åldrarna 13 – 20 år (Riksidsrottsförbundet, 2009:23). Intervjufrågorna finns som bilaga 1 i slutet av uppsatsen.

2.4 Definiering av begrepp

I detta stycke kommer jag att definiera mina centrala begrepp, idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensioner och socialt kapital. Med samhällsnyttiga dimensioner avser jag demokratifostran och med idrottsliga dimensioner avses tävlingsfostran. Att man definierar något teoretiskt innebär att man anger betydelsen av begreppet genom att sätta begreppet i en språklig relation till andra begrepp vars betydelse kan antas vara allmänt omfattande (Teorell et al. 2007:38). Att se hur dessa begrepp och termer används och vad de refererar till är nyckeln till att begripliggöra en text. Ett begrepp kan vara vagt och det är då svårt att peka ut gränserna för det som begreppet refererar till men genom precisering kan en vaghet reduceras och texten blir mer begriplig (Beckman, 2005:31ff).

Jag använder mig av samma definition som Putnam och det som framgår i statens offentliga utredning. Jag operationaliserar mina centrala begrepp genom att säga att:

Demokratifostran är en samlingsbeteckning på alla de specifika demokratiska värderingar, normer och ideal som följer av idrottsverksamhet i den ideella föreningen. Det är en verksamhet som ska vara öppen för alla, oavsett kön, ålder, socioekonomi och härkomst. Föreningsverksamheten ska vara en skola i demokratiska processer för alla medlemmar (SOU, 2008:59).

Tävlingsfostran är likaså en samlingsbeteckning för alla de principer och värderingar som omgärdar tävlingsidrottens interna logik. Det innebär den grenspecifika utbildningen i skilda idrottsaktiviteter och konsten att handskas med allt vad tävlande innebär. Exempel på tävlande är att bli jämförd med andra, vinna eller förlora, principer som träning ger färdighet och att träning är utgångspunkten för allt som händer under en tävling eller match (SOU, 2008:59).

Socialt kapital avser inslag i samhällsorganisationer. Socialt kapital har med band mellan individer att göra – sociala nätverka och de normer för ömsesidighet och pålitlighet som uppstår ur dem (Putnam, 2006:18).

3 Det sociala kapitalet

Putnam inleder sin bok, *Den fungerande demokratin* med frågan; Varför lyckas somliga demokratiska regeringar och varför misslyckas andra? (Putnam, 1996:13). En fråga som han kom att besvara genom en studie som han gjorde utav effekterna av en administrativ decentraliseringsreform som genomfördes i början av 1970 – talet i Italien. Reformen innebar att många frågor som tidigare hade fattats av centralmakten i Rom flyttades ut till de 27 olika regionala parlament och regionstyrelser runt om i Italien (Putnam, 1996:30ff). Rimligen skulle en reform som genomfördes samtidigt inom samma land ge liknande effekter (Putnam, 1996:103ff). Putnams resultat visar på något helt annat och att det är det sociala kapitalet som är avgörande. Under 20 års studier visade han att skillnaderna i de olika regionernas förmåga och effektivitet var stora.

Putnam och hans forskarteam besökte de olika regionhuvudstäderna i Italien och kunde snabbt konstatera att olikheterna i institutionernas effektivitet skilde sig åt (Putnam, 1996:16).

”Alldeles som invånarna hade vi stort besvär bara med att hitta tjänstemännen i Puglias regionstyre i huvudstaden Bari. Likt besökande upptäcktsforskare måste vanligt folk i regionerna först leta sig fram till det alldagliga centralkontoret på andra sidan järnvägen. I det sjaskiga förrummet sitter flera lata tjänstemän och hänger, men i regel håller de till där endast någon timme om dagen och visar ingen tjänstvillighet ens då. [...] En borgmästare någonstans i regionen, vanmäktigt irriterad över att han inte kunde få något uträttat av regionens byråkrater, fick ett utbrott inför oss: 'De svarar inte på brev, de svarar inte i telefon, och när jag reser till Bari för att få något ärende avgjort måste jag ta med mig min egen skrivmaskin och sekreterare!' ” (Putnam, 1996:16f).

I Bologna var situationen annorlunda, centralkontoret var som ett modernt högteknologiskt företag med artiga, effektiva tjänstemän. För att ta reda på vad som låg bakom skillnaderna som på pappret liknade varandra började Putnam med att se till regionernas historiska utveckling, deras industrialiserings grad och socioekonomiska struktur. Han fann att de nordliga regionerna var rikare, modernare och mer utvecklade än de i söder men han konstaterade även att det inte förklarade de demokratiska institutionernas effektivitet (Putnam, 1996:17ff). Ett samhälle har tre typer av tillgångar, fysiskt kapital, humankapital och socialt kapital (Putnam, 2006:8) men det som förklarade de stora skillnaderna i regionerna var graden av socialt kapital.

Med socialt kapital avsåg han inslag i samhällsorganisationen. Socialt kapital har med band mellan individer att göra – sociala nätverk och de normer för ömsesidighet och pålitlighet som uppstår ur dem (Putnam, 2006:18). Det som förankras i sociala nätverk skapar incitament för att avhålla sig från det kollektiva

handlandets dilemma (Putnam, 1996:110). Människor som litar på andra ägnar sig ofta åt ideellt arbete, skänker mer till välgörenhet, rättar sig efter skatteregler och så vidare (Putnam, 2006:143ff).

En viktig indikator på medborgarnas samhällsengagemang är föreningslivets utbredning. Putnam fann att idrottsföreningar är den vanligaste typen av sekundära sammanslutningar i Italien (Putnam, 1996:113f). I regioner med starkt samhällsengagemang, som norra Italien finns det ungefär dubbel så många medlemmar i idrottsföreningar och organisationer med social inriktning än i de med lågt samhällsengagemang i söder. Ju starkare medborgarandan i en region är, desto effektivare styrs den (Putnam, 1996:120f).

Ingen föreningsform är viktigare än någon annan för skapandet av ett socialt kapital. Det viktiga är att man gör saker tillsammans (Putnam, 1996:209ff).

Resultatet från hans studie i Italien visade att det var i föreningslivet man lärde sig tillit och värdet av att samarbeta. Föreningslivet var en viktig sektor där det sociala kapitalet kunde växa sig starkt, vilket skapade förutsättningar för demokratin (Putnam, 1996:218ff). Han visade på att det inte är ekonomisk tillväxt som ger ett starkt frivilligt organisationsliv utan tvärtom att det är organisationsväsendet som ger ekonomisk tillväxt (Putnam, 2006:8).

I Putnams andra bok som behandlar socialt kapital, *Den ensamme bowlaren* beskriver han ett centralt problem i amerikanskt samhällsliv. Han visar på deras minskade föreningsliv och deltagande i samhällslivet. Han menar på att det sociala kapitalet, som i hans mening är demokratins grundbult minskar (Putnam, 2006:9). De senaste åren i Amerika har samhällsengagemanget minskat. De är mindre benägna att delta i kollektiva överläggningar – i valbås eller i föreningslokaler. De är mindre generösa med sina pengar och med sin tid och de är mindre villiga att lita på folk. Det är faktorer som kan ha en betydande roll för den amerikanska demokratins framtid (Putnam, 2006:192ff).

Frivilliga organisationer och civilsamhällets nätverk, det som vi har kallat socialt kapital bidrar till demokrati. Det finns två utmärkande drag, de har externa effekter på staten och interna effekter på deltagarna själva. Externa frivilliga sammanslutningar ger individerna tillfälle att uttrycka sina intressen och krav på staten. Politisk information förs genom sociala nätverk och där diskuteras det offentliga livet (Putnam, 2006:356). ”Känslor och idéer förnyas, hjärtat växer och förståelsen utvecklas endast av människors ömsesidiga inverkan på varandra” (Putnam, 2006:357). Allt mer forskning visar att individer, företag, bostadsområden och till och med nationer blomstrar där tillit och sociala nätverk råder och utvecklas (Putnam, 2006:336).

Våra liv blir mer produktiva genom att ingå i socialt kapital (Putnam, 2006:18f). Först knyter enskilda individer band som gynnar deras egna intressen. De nätverk som bildar det sociala kapitalet är också kanaler för värdefull information som hjälper oss att uppnå våra mål (Putnam, 2006:304). Till exempel en som ska söka arbete får många gånger jobb genom sitt sociala kapital och inte sitt humankapital. Det har visats att de med fulltecknade adressböcker gör karriär snabbare. Ett samhälle präglad av generaliserad ömsesidighet är effektivare än ett samhälle där misstro råder (Putnam, 2006:19ff). De som varit med i föreningsliv

är mer benägna att rösta, delta politiskt och diskutera offentliga frågor (Putnam, 2006:358).

Ungas utveckling påverkas starkt av socialt kapital. Förtroende, nätverk och normer för ömsesidig hjälp i familj, skola, kamratgrupp, organisation och samhälle har långtgående verkningar på ungas framtidsutsikter och valmöjligheter och även på deras beteende och utveckling (Putnam, 2006:311). De delstater i USA som visar på högst socialt kapital är de som har minst brottslighet, mindre tonårsgraviteter, avhopp i skolan och så vidare. Det goda resultatet betyder nödvändigtvis inte att enbart socialt kapital orsakar dessa resultat men att de i alla fall bidrar till det. Andra saker som påverkar är föräldrarnas utbildningsnivå, inkomster, familjestukturer och så vidare. Det finns bara en indikator som starkare påverkar barns liv på bredden och djupet än det sociala kapitalet och det är fattigdom (Putnam, 2006:311ff). Socialt kapital är viktigt för att unga inte ska driva omkring på gatorna och det är antagligen det mest avgörande för familjer som har färre ekonomiska resurser och lägre utbildning. Det finns koppling mellan skolresultat och socialt kapital (Putnam, 2006:313ff).

Socialt kapital gör oss klokare, friskare, tryggare och bättre i stånd att styra en rättvis och stabil demokrati (Putnam, 2006:305). Undersökningar visar att socialt engagemang oberoende av allt annat påverkar vår livslängd. Sociala nätverk bidrar till god hälsa (Putnam, 2006:348). Man är inte säker på hur den sociala sammanhållningen påverkar hälsan men det finns ett flertal teorier. Sociala nätverk ger konkret hjälp, till exempel i pengar och transporter, vilket minskar de fysiska och psykiska påfrestningarna och utgör ett skyddsnät. Nätverken förstärker också hälsobringande vanor. Socialt isolerade personer tenderar att röka och dricka mer (Putnam, 2006:344f).

Kort sammanfattat kan man säga att den empiriska forskningen visar att samhällen med stora tillgångar på socialt kapital har en bättre fungerande demokrati, bättre ekonomisk tillväxt och lägre brottslighet än samhällen med låg tillgång på socialt kapital (Putnam, 1995).

3.1 Kritik

Alla teorier utsätts för kritik. De som håller med teorin och motståndare till teorin. Jag tänker här ta upp några av motargumenten till teorin om socialt kapital.

Petersson och Rothstein skriver

”Inom forskningen är emellertid inte det viktiga att alltid ha rätt i varje led av teorin. Det gäller också att ha fel på ett verkligt intressant sätt, eftersom att det skapar en ny och givande diskurs. Teorin om det sociala kapitalet fascinerar på många vis, både inom och utom forskarvärlden. På en övergripande nivå verkar den också ha mycket som talar för sig. Att förtroende mellan aktörer spelar en viktig roll, inte bara i privata utan också i ekonomiska och politiska förhållanden, har slagit igenom på bred front i den samhällsvetenskapliga forskningen. Finner man ett samhälle med ett vitalt frivilligt organisationsväsende, omfattande informella

sociala nätverk och en hög grad av tillit mellan människorna, så har detta också tydliga positiva effekter både på demokratins vitalitet och på den ekonomiska situationen” (Putnam, 2006:11).

Rothstein och Kumlin ställer sig kritiskt till några av Putnams argument kring det sociala kapitalet. Har svenskar liksom amerikaner minskat sitt deltagande och är alla organisationer lika viktiga? Det finns inget i Sverige som visar på en stor nedgång i mellanmänsklig tillit och deltagande i frivilliga organisationer/nätverk. Trots brister i den svenska demokratin kan det inte föras tillbaka på ett minskat socialt kapital (Rothstein et al. 2002:51f). De menar att deltagande i frivilliga organisationer och nätverk kan vara bra på många sätt men att det inte bidrar till en ökad tillit till andra människor. De menar på att det samband som finns beror på en självselektionsprocess som innebär att det är människor som oftast i unga år redan är så kallade ”höglitare” som företrädesvis går med och är aktiva i organisationer/nätverk. Själva deltagande i sig ökar inte människors benägenhet att lita på andra utan det handlar om vilken bild av det omgivande samhället som föräldrar förmedlar till sina barn (Rothstein et al. 2002:53). En annan relevant kritik som riktas mot Putnams teori är att det även finns frivilliga organisationer och nätverk som är uppbyggda för att skapa misstroende mot medlemmar i andra organisationer. De grupperna skapar ofta en större känsla inom den redan homogena gruppen (Rothstein et al. 2002:54). Dessa nätverk och ömsesidighet är generellt bra för dem inne i nätverket men de externa effekterna av socialt kapital är inte alltid positiva (Putnam, 2006:22). Putnam diskuterar det i sin teori och menar, att det finns de som anser att socialt kapital står i kontrast till jämlikhet, särskilt sådant som knyter oss an till likasinnade. Det kan förstärka den sociala stratifieringen. Organisationer och nätverk som tjänar vissa grupper kan vara i vägen för andra, särskilt om de är diskriminerande eller nätverken är socialt segregerade (Putnam: 2006:378). De ställer sig frågan om teorin kring det sociala kapitalet är korrekt (Rothstein et al. 2002:60). Andra kritiker menar att det är svårt att tillskriva orsak och att separera orsak från verkan är besvärande (Blackshaw et al. 2005:245). Trots kritik är Putnams teori om socialt kapital accepterad och många har tagit teorin till sig (Rothstein et al. 2002:51). Teorin har skapat uppmärksamhet inom samhällsforskningen och den politiska diskussionen (Putnam, 2006:11).

4 Idrottens ideologi

I detta stycke kommer jag att se till de värden och normer som framkommer i riksidrottsförbundets verksamhetsidé, *Idrotten vill* och statens offentliga utredning, *Föreningsfostran och tävlingsfostran – En utvärdering av statens stöd till idrotten*. I riksidrottsförbundets verksamhetsidé kommer jag att se till de värden som gäller idrotten i helhet men framförallt inom barnidrott och ungdomsidrotten. I statens offentliga utredning kommer jag att behandla två kapitel; 4 – Den statliga idrottspolitikens mål och syfte, 6 – Teoretiska utgångspunkter: Föreningsfostran och tävlingsfostran. Avgränsningen till de kapitlen beror på att det är främst de två som berör mina frågeställningar.

4.1 Idrotten vill

Idrotten är organiserad genom självständiga föreningar och förbund som blir förenade i riksidrottsförbundet. Riksidrottsförbundet sammanställde år 1995 (och genomgick en liten revidering år 2005) en verksamhetsidé med namnet *Idrotten vill*. *Idrotten vill* syftar till att visa vad idrottsrörelsen gemensamt står för, det vill säga att de är en samlad idrottsrörelse som verkar för samma vision och värdegrund. Verksamhetsidén innehåller riktlinjer för bland annat barnidrott, ungdomsidrott och ledarskap. Den diskuterar föreningsidrottens samhällsnytta och samhällsroll. Verksamhetsidé utgör grunden för de enskilda idrottsföreningarnas policydokument (Riksidrottsförbundet, 2009:5).

Idrotten är till och öppen för alla. Genom idrotten ska människor utvecklas positivt i alla avseenden. Ambitionen är att idrott ska medverka till att utveckla ett bra samhälle. Verksamhetsidén ger utgångspunkter för idrottsföreningar men det är på den lokala nivån som verksamheten får sin slutgiltiga form (Riksidrottsförbundet, 2009:5). Målet och deras vision är att gemensamt göra svensk idrott till världens bästa (Riksidrottsförbundet, 2009:12).

Värdegrunden i verksamhetsidén formuleras utifrån fyra kategorier; demokrati och deltagande, glädje och gemenskap, allas rätt att vara med och rent spel. Glädje och gemenskap är starka drivkrafter för att idrotta. Demokrati och delaktighet innebär att alla medlemmars röst har lika värde. Alla som deltar har möjlighet till att vara med och bestämma om och ta ansvar för sin verksamhet. Alla ska dessutom kunna vara med efter sina egna förutsättningar. Rent spel och ärlighet är en förutsättning för tävlande och lika villkor. De ska hålla sig inom ramarna för överenskommelser och en god etik och moral. Att motverka fusk, dopning och mobbning med mera inom och utanför idrottsarenan är ett mål (Riksidrottsförbundet, 2009:12).

I verksamhetsidén definieras idrott som ”*fysisk aktivitet som vi utför för att kunna ha roligt, må bra och prestera mera*” (Riksidrottsförbundet, 2009:11). Idrotten består av lek, träning, tävling och uppvisning. Idrotten ger fysisk, psykisk, social och kulturell utveckling. Idrotten är bra och utvecklande för individen, den bidrar till ökad prestation både inom idrotten och i vardagen. Tävlingsmomenten beskriver de som en naturlig del i idrotten som inspirerar till att testa gränser, uppnå bättre resultat och prestera mer. Idrotten ger ett mervärde i det syftet att idrottaren lär känna folk över generationsgränserna. (Riksidrottsförbundet, 2009:13ff).

Idrottsrörelsen består av ideellt engagemang och medlemmarna är med av egen fri vilja. De utformar och leder själva verksamheten. Hundratusentals frivilliga ledare satsar oavlönad tid och kraft på att leda idrottsföreningar och genom sitt engagemang fostra barn och ungdomar. Majoriteten av alla barn och ungdomarna i vårt land är någon gång med i en idrottsförening. Idrottsledarna har näst efter skolan och familjen de största möjligheterna att påverka och fostra barn och ungdomar (Riksidrottsförbundet, 2009:37f). En viktig del genom idrottens demokratiska fostran är att varje medlem utifrån sin ålder och andra förutsättningar kan påverka och ta ansvar för sig själv och sin grupp. Detta gäller framförallt barn och ungdomar så att de får en tidig träning i demokratins grundläggande spelregler. Genom ett genomtänkt sätt ska idrottsverksamheten positivt påverka attityder och värderingar (Riksidrottsförbundet, 2009:14). Idrottsledarna har ett stort ansvar och bidrar genom sitt ledarskap till en positiv samhällsnytta. *Idrotten vill* belyser i sina riktlinjer för det ideella ledarskapet vikten kring att idrottsledarna utbildas. Att de kontinuerligt får nya kunskaper inom den egna idrotten, det sociala ledarskapet och sätt att lära ut demokratiska värderingar. Deras betydelse ska även synliggöras i samhället i stort. Det är i föreningarna som idrotten formas genom ledarna (Riksidrottsförbundet, 2009:37f).

Riksidrottsförbundet gör en uppdelning av barnidrott, ungdomsidrott och vuxenidrott (Riksidrottsförbundet, 2009:11). Jag kommer att fokusera på barn- och ungdomsidrotten då det är den delen som berör min uppsats. Barnidrotten omfattar de upp till 12 års ålder. Inom barnidrotten ligger fokus på lekfullhet och allsidig träning. Tävling ska vara ett naturligt inslag, de ska ges lika möjlighet att delta och det ska vara avdramatiserat. De som är ledare inom barnidrotten ska ha förutom kunskap inom sin idrott ha grundläggande kunskap om hur barn utvecklas fysiskt, psykiskt och socialt. Barn utvecklas olika snabbt vilket ställer krav på ledarna (Riksidrottsförbundet, 2009:21). Ungdomsidrotten avser åldrarna 13 – 20 år. Under de första åren i ungdomsidrotten ska samma principer som för barnidrotten gälla. Riktlinjerna poängterar att hänsyn ska tas till olik fysisk mognad. Det är av vikt att ungdomsledarna har kunskap om tonåringarnas utveckling. Under ungdomsåren formas i hög grad människors värderingar, det sätter det sociala ledarskapet i fokus. Ungdomarna ska kunna medverka i idrottsföreningar oavsett ambitionsnivå. Övergången från breddidrott till elitidrott för ungdomar ska ske successivt. I ungdomsåren tappar idrotten många medlemmar. Det är delvis naturligt då många ungdomar får andra intressen. Ofta slutar de för att det saknas verksamhet för de som vill fortsätta med sin idrott men

med en lägra ambitionsnivå. Alla som vill ska få delta i gemenskapen och i idrottsutövandet (Riksidrottsförbundet, 2009:24). Idrotten är en god förebild i samhället och tillgänglig för alla (Riksidrottsförbundet, 2009:13).

”Idrottsrörelsen erbjuder genom sina föreningar glädje och gemenskap, vilket skapar goda möjligheter till nya relationer mellan människor [...] gemenskapen är viktig inte minst för grupper som annars har svårt att finna en plats i samhället men som där kan finna tillgänglighet och stärkt självkänsla” (Riksidrottsförbundet, 2009:18).

4.2 Statens offentliga utredning

Folkrörelsepolitik infördes som ett eget politikområde i statsbudgeten 2001. Idrottspolitiken ingår i folkrörelsepolitiken som utgör ett led i regeringens insatser för att utveckla, fördjupa och bredda demokratin i samhället. Dess mål är att människor ska ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och föreningar (SOU, 2008/59:138). Ett demokratiskt samhälle utgörs av ett starkt föreningsliv där medborgarna ges möjlighet till deltagande, inflytande och delaktighet (SOU, 2008/59:139).

Idrottspolitikens tre grundstenar är att främja folkhälsan, stödja en fri och självständig idrottsrörelse och se över statens relation till den kommersiella underhållningsidrotten (SOU, 2008/59:141). Folkhälsans betydelse för detta perspektiv är att idrotten kopplas till den övergripande välfärdspolitiken. Samhällsnyttan framhålls av motions- och idrottsaktivitet för alla medborgare (SOU, 2008/59:146f). Genom stöd till den frivilligt organiserade idrottsrörelsen är syftet att stärka och utveckla demokrati inom idrottens föreningsliv. Idrotten ska vara tillgänglighet för alla oavsett behov eller intresse (SOU, 2008/59:195). Meningen med underhållningsidrotten är att statligt stöd inte riktar sig till kommersiellt bedrivna idrottsverksamheter (SOU, 2008/59:146f).

Enligt regeringen ska staten inte ställa upp mål för idrottsrörelsens verksamhet, däremot ska staten ange mål, syften och riktlinjer för sin bidragsgivning. Det innebär att staten formulerar syften för vad man vill uppnå med statsbidraget till idrotten. Deras övergripande skäl till att stödja en verksamhet är formulerade allmänna och vida termer. Fokus läggs på allas lika möjlighet att utöva motions- och idrottsaktiviteter och värdet av att skapa ett livslångt intresse för idrott och fysisk aktivitet. Vikten av idrottsutövarnas möjlighet till inflytande och ansvar förtydligas samt att verksamheten ska utgå från vars och ens egna fysiska och psykiska förutsättningar. De samtliga målen utgår från idéer om att idrottsverksamheten genererar så kallade positiva externa effekter (SOU, 2008/59:143f).

”Idrottsrörelsen får inte statligt stöd för att man finns – utan för vad man faktiskt åstadkommer” (SOU, 2008/59:147).

Idrottsrörelsens värde som demokratiskola framhålls av att den ideella verksamheten skapar och utvecklar förutsättningar för den representativa

demokratin genom bland annat att medlemmar tränas i att gemensamt argumentera, värdera och fatta beslut (SOU, 2008/59:139). Idrotten är ett socialt fenomen och öppen för alla. Staten har förväntningar på idrottsrörelsen, så som god etik, demokratisk fostran och hur idrottsrörelsen utformar sin verksamhet (SOU, 2008/59:145ff).

Det finns två former av fostran, demokratifostran och tävlingsfostran. De kan betraktas som två grundläggande uppdrag som ska vägleda idrottarens ledare i umgänget med de aktiva. De har sitt ursprung ur samhället och idrotten själv (SOU, 2008/59:191). Både demokratifostran och tävlingsfostran är att betrakta som grundläggande värden i ideellt organiserad idrottsutövning. Tävlingsfostran står för tävlingsidrottens interna logik, den generella konsten att handskas med själva tävlandet. Det handlar om att lära ut att övning ger färdighet och att träning är utgångspunkten för allt som händer under en tävling eller match. Etiska frågor angående fusk och doppning är centralt, det ska belysas (SOU, 2008/59:192ff). Föreningar som bedriver tävling måste konstruera strategier för att hantera båda dessa fostransformer. Demokratifostran har som mål att skapa bredd, allas lika värde och medlemmarnas möjlighet till att kunna delta på sina egna villkor och utifrån sina egna förutsättningar. Problemet består i att demokratifostran står för principen att få ska bli fler och tävlingsfostran för att många ska bli färre (SOU, 2008/59:93).

”[Demokratifostran] och tävlingsfostran fångar således två parallella uppdrag inom föreningsmässigt organiserad idrottsverksamhet. De utgör principer som kan förenas – men som samtidigt står i en konfliktfylld relation till varandra” (SOU, 2008/59:195).

5 Analys

I detta stycke ämnar jag att analysera uppsatsens empiri i form av de intervjuer med ledare för barn och ungdomar inom fotboll som jag har genomfört. Jag kommer att tillämpa min teori kring socialt kapital och de två dokumenten som jag gått igenom i avsnitt fyra på det som jag fått ut av mina intervjuer. I mina samtal med ledare för barn och ungdomar tematiserade jag frågorna utifrån mina frågeställningar. Jag har därefter delat upp de i fler kategorier för att det ska vara enklare att följa med i presentationen av intervjuerna. Kategorierna är: Ledarskapet, Utbildning, De samhällsnyttiga dimensionerna, Föreningspolicy och De idrottsliga dimensionerna.

5.1 Ledarskapet

Fotbollsledare är en människa som bryr sig om andra. En uppfattning bland ledarna är att ledarskapet innebär ett stort ansvar, ”vi är förebilder för de i laget” (Intervju 7). Alla förutom en av respondenterna har sin dotter eller son i laget, vilket var den främsta anledningen till att de började som ledare. De flesta har varit ledare för sitt lag sedan de började spela, vilket beroende på hur gamla barnen eller ungdomarna är nu, är mellan 5 – 8 år. Egenskaper som de poängterar som viktiga för dem som fotbollsledare är att de är; engagerade, delaktiga, har ordning och reda, är ödmjuka, ser alla och är disciplinerade. Samtliga ledare har själv aktivt spelat fotboll som unga och utöver det har de alla en sak gemensamt, de älskar fotboll. Liksom riksidsrottsförbundets verksamhetsidé *Idrotten vill* menar de på att idrottsledarna har ett stort ansvar och bidrar genom sitt ledarskap till en positiv samhällsnytta (Riksidsrottsförbundet, 2009:37f).

Samtliga fotbollsledare menar att de är viktiga för laget. Majoriteten av dem nämnde att om inte de hade varit ledare så hade inte laget funnits. ”Vi gör vårt bästa för att få ledare, men vi är inte bortskämda, det är en kamp” (Intervju 3). Många av respondenterna menar att det är svårt att få föräldrar till att engagera sig.

En uppfattning bland ledarna kring deras ledarskap är att de har som uppgift att se till så att alla i laget är delaktiga, att de har roligt och att de utvecklas som fotbollsspelare. Det är i föreningarna som idrotten formas genom ledarna, belyses det i *Idrotten vill* (Riksidsrottsförbundet, 2009:37f)

Samtliga ledare säger att de är ledare för att det är roligt och att de gör något meningsfullt. Putnam menar att det ger individen mer än så, socialt engagemang oberoende av allt annat påverkar vår livslängd (Putnam, 2006:348).

Ledarna satsar oavlönad tid och kraft på att leda idrottsföreningar (Riksidrottsförbundet, 2009:37f). Majoriteten nämner även att de ställer upp för sina barn. En av respondenterna uttryckte sig ”se sina barn vara med i idrott i stället för de alternativen som samhället erbjuder är kanon. Det är en fantastisk glädje, en belöning för att man är förälder” (Intervju 7).

Ur intervjuerna framgick det att ledarna lägger ner mellan 10-20 timmar i veckan på sitt ledarskap. De är ledare för andras skull men ledarskapet ger dem personligen väldigt mycket glädje och de får chansen att umgås med deras barn samtidigt som det hjälper dem och de andra i laget att utvecklas. De menar att ledarskapet även är en skola för dem där de utvecklas. ”När jag sitter i gungstolen på ålderdomshemmet kommer jag minnas denna tid som fantastiskt rolig” (Intervju 7).

5.2 Utbildning

Utbildning är alltid positivt och har ett värde menar samtliga fotbollsledare. *Idrotten vill* belyser i sina riktlinjer för det ideella ledarskapet, vikten kring att idrottsledarna utbildas (Riksidrottsförbundet 37f). De som har en utbildning som fotbollsledare inom eller genom föreningens regim är fem av respondenterna. Av de som har en utbildning har majoriteten av dem basutbildning som är den första av alla utbildningar som erbjuds. Den är samma för alla ledare oavsett nivå. Några utav dem har gått fler utbildningar. De säger att basutbildningen bestod av olika moment så som, gruppdynamik, individuell utveckling, vilka element som är lämpliga och hur man leder en träning.

De fotbollsledare som har en utbildning menar på att de gick utbildningen för eget intresse och att föreningen har det som målsättning. Deras föreningar förespråkar att alla lag ska ha en utbildad ledare. De ledare som saknar utbildning säger att de inte har eller haft tid. De anser att utbildning är något värdefullt men belyser att de genom sina egna erfarenheter inom fotboll besitter mycket kunskap. Vissa poängterar att de inte har som avsikt att göra någon karriär som fotbollsledare och att de kunskaper de har räcker på den nivån som de är ledare. En av ledarna menade på att han inte ville samla på sig en massa utbildning, ”då blir man fast för att man har gått alla stegen och man måste vara kvar i föreningen” (Intervju 4). En av de som inte gått någon utbildning säger att han inte tror att föreningen har någon. Han menar att det hade varit bra med utbildning för de som inte har någon erfarenhet (Intervju 7). Ledarna sa att föreningarna är glada om de får någon ledare. Utbildningen är viktig för ledarna och de behöver kontinuerligt få ny kunskap, inom fotboll, det sociala ledarskapet och hur man lär ut demokratiska värderingar (Riksidrottsförbundet 37f).

5.3 De samhällsnyttiga dimensionerna

Fotbollsledarna anser att fotbollen har en demokratisk fostran och är väldigt viktig för barn och ungdomar. Många av ledarna nämner fostrans värde i fotbollen utan att jag frågar om det. De menar på att värden som förmedlas genom fotbollen och deras ledarskap är att barn och ungdomar lär sig att ta ansvar, umgås och samarbeta i grupp, alltid göra sitt bästa och sätta laget framför ”jaget”. Tillit och värdet av att samarbeta med människor är en viktig del i föreningslivet. Det skapar förutsättningar för demokratin som teorin om det sociala kapitalet tar upp (Putnam, 2006:8). Det stämmer överrens med statens förväntningar på idrotten, att den ska bidra till god etik och en demokratisk fostran (SOU, 2008/59:145ff). Sammanfattningsvis handlar det om kamratskap, ta beslut i grupp och underordna sig kollektivet. Lära barnen och ungdomarna värden som delad glädje är dubbel glädje. Ledarna säger att det är värden som förmedlas varje gång de ses. Det finns oskrivna regler för hur man ska uppföra sig och de sociala reglerna är viktiga. I det lilla formatet handlar fostran om utmaningar, hur man lyckas och misslyckas. I det stora perspektivet lär man sig för livet. Värden som barnen och ungdomarna kommer att bära med sig genom livet. ”Kortsiktigt är fotbollen det viktigaste, men långsiktigt har fotbollen väldigt liten betydelse” (Intervju 4). Det ledarna säger passar bra in på det staten belyser, ett demokratiskt samhälle utgörs av ett starkt föreningsliv där medborgarna ges möjlighet till deltagande, inflytande och delaktighet. Syftet med idrottsverksamheten är att skapa ett livslångt intresse för idrott och fysisk aktivitet (SOU, 2008/59:143f). Teorin om det sociala kapitalet menar att de som är med i föreningsliv är mer benägna att rösta, delta politiskt och diskutera offentliga frågor (Putnam, 2006:358). Viktigt i den demokratiska fostran menar riksidsrottsförbundet är att varje medlem utifrån ålder och andra förutsättningar kan påverka och ta ansvar för sig själv och sin grupp. De ska tidigt få träning i demokratins grundläggande spelregler (Riksidsrottsförbundet, 2009:14). En av respondenterna menar att han ser den fostrande rollen på gruppnivå och säger ”att de blir bättre demokratiska medborgare ur ett Sverigeperspektiv tror jag inte så mycket på men vi kan bidra till att de blir mer välfungerande som individer och att de får stimulans” (Intervju 8).

Några utav ledarna lägger större vikt vid fotbollens betydelse som fostrare. De anser att de samhällsnyttiga dimensionerna är viktiga. Liksom en av respondenterna sa ”vi är alla individer som ledare och vi fokuserar på olika saker” (Intervju 2). De menar att i deras uppgift som ledare ska de se till så att barnen och ungdomarna sköter sig på och utanför planen. De ledarna som poängterar de samhällsnyttiga dimensionerna i deras ledarskap, är de ledarna som främst gör saker utanför fotbollen med sitt lag, som att till exempel gå på bio eller bowla. De är överrens om att de många gånger bidrar till att spelarna i laget sköter sig bättre ibland annat skolan. Det finns koppling mellan skolresultat och socialt kapital visar Putnams teori (Putnam, 2006:313ff). Vissa spelare saknar de sociala och en trygghet i sitt närområde. ”De är lite opolerade men väldigt formbara” (Intervju 3). Ledarna anser sig vara extra viktiga för de spelarna. Det är liksom riksidsrottsförbundets verksamhetsidé *Idrotten vill* menar att det är under

ungdomsåren som deras värderingar formas i hög grad (Riksidrottsförbundet, 2009:24). Idrottsverksamheten ska positivt påverka attityder och värderingar. Idrotten är inte bara bra och utvecklande för individen, den bidrar till ökad prestation både inom idrotten och i vardagen (riksidrottsförbundet, 2009:13ff). Putnam säger att våra liv blir mer produktiva genom att ingå i socialt kapital (Putnam, 2006:18f).

Ledarna pratar med sitt lag hur man ska bete sig inom gruppen och om det inte blir som de vill så pratar de med de enskilda individerna. Många ger exempel på situationer där de fått tillrättavisa spelare. De gör paralleller med skolan ”om de har svårt ska de få mer utbildning” (Intervju 6). Etiska frågor angående fusk och dopning är centralt och ska belysas (SOU, 2008/59:192ff). Ingen av ledarna säger att de pratat om saker som droger, dopning och så vidare. En del säger att de är för unga och andra att de inte är i riskzonen.

En av respondenterna avslutar intervjun med att säga:

”Idrottsrörelsen har alla möjligheter att fostra barn och ungdomar till goda samhällsmedborgare. Om 10 år kommer de flesta inte att spela fotboll men jag hoppas de genom fotbollen och mig som ledare fått med sig en god grund. Att de fått lära känna sig själv och att de fått en grund i träning, förståelse för andra och att alla kan hjälpas åt” (Intervju 4).

Det nämns bland flera av ledarna att fotbollen inte bara har en fostrande roll utan att den är bra för att integrera folk. Det beror bland annat på att fotbollen inte är en dyr sport. Socialt kapital är viktigt för att unga inte ska driva omkring på gatorna och det är antagligen det mest avgörande för familjer som har mindre ekonomiska resurser och lägre utbildning (Putnam, 2006:313ff).

5.4 Föreningspolicy

De ledare, sex av åtta som visste vilken policy föreningen hade menade att policyn innebar att alla barn och ungdomar ska få vara med i fotbollsverksamheten oavsett färdigheter. Syftet är att alla barn och ungdomar ska ha en fritidssysselsättning. Krav på träning, prestation och omfattning ökar med åldern. Några av ledarna påpekar att det i policyn står att toppning inte får förekomma. Andra säger att toppning inom barnfotbollen inte får förekomma men att det i ungdomsfotbollen är godtagbart. Samtliga ledare som säger sig vara medvetna om föreningens policy säger att det framgår i policyn att alla ledare ska utbildas. Verksamhetsidén ska utgöra grunden för de enskilda idrottsföreningarnas policydokument. Där poängteras att idrotten är till och öppen för alla och alla ska kunna vara med efter sina egna förutsättningar. Det läggs en stor vikt vid att idrottsledarna ska utbildas (Riksidrottsförbundet, 2009:5-12).

5.5 De idrottsliga dimensionerna

Ledarna för barnfotbollen hade filosofin att alla ska få spela match. ”De som aldrig får spela kan inte heller utvecklas” (Intervju 6). De har inga konkriterade mål eller ambitioner. Dock ska man inte undgå att fotbollsutbildningen inte står fri från prestationer. Matcher är roligt och laget gör så gott de kan. Fokus ligger på att det som de har tränat på under träningarna ska fungera under match. Tävlning inom barnidrotten ska vara ett naturligt inslag. Det ska ges lika möjlighet att delta och det ska avdramatiseras (Riksidrottsförbundet, 2009:21). Spelarna har inga fasta positioner utan spelar på alla positionerna. Vinna är kul men det är inte det viktigaste. För vissa av spelarna är det jobbigt att förlora, men det är en del i utvecklingen menar ledarna.

Trots att många av fotbollsledarna för ungdomar menade att föreningen inte förespråkade prestationsinriktning fanns det fotbollsledare som själva hade en prestationsinriktad inställning till ungdomarna. Fyra av de sex fotbollsledarna sa sig toppa laget inför matcher och kupper. En av dem är ledare för en fotbollsörening som öppet säger att de är en elitsatsande förening. De andra tre ledarna som sa sig toppa laget är med i föreningar som inriktar sig mot breddverksamhet. Det kan även nämnas att de tre ledarna är de ledare som inte har gått någon utbildning inom fotbollen. De samtliga tre nämner att de är tävlingsinriktade personer. De säger att lagets mål är att komma upp i serien och möta de bättre lagen. Mål som ledarna satt och som de säger att de delar med spelarna.

En av dem uttrycker att ”ska jag vara med ska det vara allvar” (Intervju 2). Han fortsätter sedan med att det finns åsikter om det men menar på att han lägger ner mycket tid och hade de inte gjort denna satsning hade flera killar lämnat föreningen. En av ledarna menar på att han och hans kollega ibland ställt för höga krav på spelarna och han säger att ”ibland har vi hetsat killarna för mycket” (Intervju 7).

Tävlingsfostran som avser de värderingar som lyfts fram vid tävlan, liksom demokratifostran är grundläggande värden i idrottsföreningen. Det handlar om konsten att kunna handskas med själva tävlandet. Fokus ska ligga på att lära att träning är utgångspunkten för allt som händer under en match. Förutsättningar är rent spel, ärlighet och lika förutsättningar (Riksidrottsförbundet, 2009:12). Putnam menar med sin teori om det sociala kapitalet att det viktigaste är att de lär sig tillit och värdet av att samarbeta, då växer det sociala kapitalet sig starkt, vilket i sin tur skapar förutsättningar för demokratin (Putnam, 1996:218ff).

Trots att de toppar menar de på att alla får spela. Två av ledarna har två lag anmälda till serien. En respondent menar att alla ska få vara med men inte där de vill. De som inte kommit så långt i sin utveckling ska inte spela med de bättre, det tycker inte heller den spelaren är roligt. ”Idrott går ut på att tävla och vinna” (Intervju 7). De som är bättre idag behöver inte vara det om ett halvår. *Idrotten vill* poängterar att det ska ta hänsyn till fysisk mognad (Riksidrottsförbundet, 2009:24).

De två andra ledarna som inte säger sig toppa laget. De säger att det viktigaste på matcherna är att spela bra fotboll och ha roligt. Om laget vinner är det skoj men det finns inget fokus på att vinna. ”Alla individer utvecklas efter sin plats och det ska inte vara någon utslagning” (Intervju 1). Alla ska få spela men för att få spela måste man komma på träningarna. Om någon har bättre kondition kan den spelaren möjligtvis få spela lite mer men annars spelar alla ungefär lika mycket. Kupper ses ofta som en bonus. Lagandan skapas, laget får en rolig upplevelse och de får spela mycket fotboll. En av ledarna säger att ”det finns spelare med vinnarmentalitet men de finns inte i detta lag” (Intervju 3). Han fortsätter med att säga att ”de som är mer tävlingsinriktade beror på ledaren, ungdomarna gör som de vuxna” (Intervju 3). En anledning till att vissa är tävlingsinriktade beror på att familjer tar för allvarligt på matcherna. Viktigt är att behålla bredden i verksamheten, många gånger slutar ungdomar med sin idrott för att det saknas verksamhet för de som vill fortsätta med sin idrott men med en lägre tävlingsmässig ambition (Riksidrottsförbundet, 2009:24).

6 Avslutande diskussion

I denna avslutande diskussion avser jag att besvara mina frågeställningar som jag inledningsvis ställde i uppsatsen. Jag kommer vidare att diskutera ämnet och ge förslag till vidare forskning.

Hur ser fotbollsledarna på sitt ledarskap och vad är värdefullt för dem?

Ledarskapet verkar vara något som tar mycket plats i respondenternas vardag. Ledarna verkar entusiastiska inför deras ledarskap trots att de nämner att ledarskapet tar mycket tid och att det ibland kan kännas ansträngande. Många ser sitt ledarskap som ett naturligt steg. De anser sig ha vana vid att träna sedan ungdomsår. Ledarna tycker att de är viktiga som förebilder för barnen och ungdomarna. Enligt respondenterna är deras uppgift som ledare att se till så att alla är delaktiga, att spelarna har roligt och att de utvecklas som fotbollsspelare.

Under intervjuerna framkom att det värdefulla i ledarskapet är framförallt att umgås med egna och andras barn och ungdomar. Ledarna vidhåller deras fotbollsintresse och bidrar till deras personliga utveckling. Dessutom värdesätter ledarna att de ingår i en gemenskap och känslan av att de gör något meningsfullt. Något som ledarna beskrev som negativt var föräldrarnas bristande engagemang. Många nämner att om inte de hade varit ledare så hade laget antagligen inte funnits. ”Vi gör vårt bästa för att få ledare, men vi är inte bortskämda, det är en kamp” (intervju 3).

Hur ser fotbollsledarna på de idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensionerna inom barn- och ungdomsfotboll?

I uppsatsen nämns att de idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensionerna är två grundläggande inslag i idrotten men att de kan stå i kontrast till varandra. Jag ska nu beskriva utifrån intervjuerna hur fotbollsledarna ser på de olika dimensionerna.

De samhällsnyttiga dimensionerna har en viktig roll i fotbollen tycker samtliga respondenter. Fotbollen har en demokratisk fostrande roll. Normer och värderingar förmedlas genom fotbollen med dem som ledare. Exempel på detta är att barnen och ungdomarna lär sig att ta ansvar, umgås och samarbeta i grupp samt att alltid göra sitt bästa. De flesta ledarna betonar det glädjefulla i fotbollen och att de vill förmedla hur roligt och spännande fotboll är. Några utav ledarna tycker att de samhällsnyttiga dimensionerna har större betydelse än fotbollen. De belyser att i det lilla formatet handlar fostran om att få utmaningar, lyckas och misslyckas. I det stora perspektivet lär man sig för livet. ”Kortsiktigt är fotbollen det viktigaste, men långsiktigt har fotbollen väldigt liten betydelse” (Intervju 4).

Putnams teorin belyser att det sociala kapitalet har stor påverkan på unga människors utveckling. Förtroende, nätverk och normer för ömsesidig hjälp i bland annat familj, skola och olika organiserade föreningar har långtgående verkningar på ungas framtidsutsikter och valmöjligheter och även på deras beteende och utveckling (Putnam, 2006:311). Teorin visar även att det finns koppling mellan skolresultat och socialt kapital (Putnam, 2006:313ff). Denna bild bekräftas delvis av några av respondenterna som jag har intervjuat. Ledarna som satsar mer på de samhällsnyttiga dimensionerna säger att det ingår i deras ledarskap att se till så att barnen och ungdomarna sköter sig på och utanför planen. De tror även att de bidrar till att de sköter sig bättre i skolan. En del av spelarna saknar det sociala och en trygghet i sitt närområde och för dem anser sig ledarna vara extra viktiga.

De två ledarna för barnfotbollen såg de idrottsliga dimensionerna som något naturligt och avdramatiserat i fotbollen. Matcher och kupper var något som framförallt var roligt för barnen och det ansågs inte viktigt att vinna varken för ledarna eller laget.

De idrottsliga dimensionerna hade dock en helt annan betydelse för majoriteten av ungdomsledarna som jag intervjuade. Fyra utav dem sa sig bland annat toppa laget inför matcher och kupper. De ledarna som toppade lagen ansåg sig själva vara tävlingsmänniskor och de samtliga saknade utbildning inom fotboll och ledarskap.

”Ibland hetsar vi killarna för mycket ” (Intervju 7) sade en av ledarna under intervjun. De ledarna som toppade sin lag hade som målsättning och ambition att ta sig upp i seriespelet så att de kunde möta de bättre lagen. Under intervjuerna framkom det att ledarna sade sig dela dessa mål med laget. De menar på att trots att de toppar laget inför matcher och kupper får alla spela. De ledarna som har många spelare i laget, har två lag med i serien. Upplägget är att ha ett lag högre upp i serien och det andra laget längre ner.

Samtliga ledare säger många gånger att alla är välkomna, ändå tenderar en del av ledarna och främst de som toppar sina lag, att inte välkomna alla. Om det kommer en ny spelare utan erfarenhet och fallenhet för fotboll, då ska inte den spelaren spela i deras lag. En av ledarna poängterar att den spelaren inte heller kommer att tycka att det är roligt och vilja spela i deras lag av den anledningen att de andra är mer utvecklade fotbollsspelare.

Sammantaget kan det sägas att det råder ingen tvekan om att fotbollsledarna anser att fotboll som fritidssysselsättning har en fostrande roll och att den kan bidra till positiva externa effekter. Ledarna uttryckte dock olika hög grad av att bidra till de idrottsliga- kontra samhällsnyttiga dimensionerna. Utifrån staten och riksidrottsförbundets verksamhetsidéns värden och normer som önskas uppnås genom idrotten uppstår en problematik när de idrottsliga dimensionerna tar en för stor plats i idrotten, i detta fall fotbollen. Genom idrotten ska människor utvecklas positivt i alla avseenden (Riksidrottsförbundet, 2009:5). Idrotten ska vara tillgänglig för alla oavsett behov eller intresse (SOU, 2008/59:195). Om ledarna inte välkomnar alla eller är för tuffa kan det innebära att spelare slutar och det i sin tur kan medföra att de inte får tillgång till socialt kapital. Människor ska ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och

föreningar (SOU, 2008/59:138ff). Det handlar för ledarna om att finna en balans mellan de idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensionerna. Vad som framgår i intervjuerna är att vad ledaren satsar på beror på ledarnas inställning och personlighet. En av respondenterna sa under intervjun att ”de som är mer tävlingsinriktade beror på ledaren, ungdomarna gör som de vuxna” (Intervju 3).

Vidare diskussion

Riksidrottsförbundets verksamhetsidé, *Idrotten vill* har höga ambitioner, de har ett flertal värden och normer som de vill ska uppfyllas genom idrotten. Det framgår från intervjuerna att många av dem uppfylls men ibland kan det vara svårt att uppnå alla. En av respondenterna sa när vi pratade kring idrotten som samhällsnytta ”i en perfekt värld kanske det är möjligt att uppnå allt”. Ledarna gör alltid sitt bästa och agerar utifrån vad de anser är rätt. De är ledare för andras skull och för att de älskar fotboll.

I linje med teorin om socialt kapital är en av statens mål med sitt bidragsgivande till idrotten att den ska generera positiva externa effekter. Det är något som framkommer genom intervjuerna att samtliga fotbollsledare och framförallt de ledarna som satsar mer på de samhällsnyttiga dimensionerna, tror att fotbollen har en positiv extern effekt. Dock framgår det att de inte är fotbollsledare av anledningen att de vill fostra barn och ungdomar till bättre samhällsmedborgare, utan att det är något som ledarskapet och fotbollen eventuellt bidrar till. Utöver de externa effekterna framgår det genom fotbollsledarna att fotbollen bidrar till en ökad fysisk utveckling och att den sprider glädje och skapar gemenskap.

Utifrån studien är det svårt att generalisera men ur resultatet av intervjuerna framgår det att fotbollsledarna för barn förhåller sig mer till de samhällsnyttiga dimensionerna än fotbollsledarna för ungdomar. Hälften av fotbollsledarna för ungdomarna lägger en större vikt vid de idrottsliga dimensionerna. Vad det beror på är svårt att säga men det finns en skillnad. Risken när de satsar mer på de idrottsliga dimensionerna är att värden som förmedlas med de samhällsnyttiga dimensionerna inte får lika stor vikt i fotbollsträningen. En hårdare satsning från ledarnas sida kan innebära att ungdomarna slutar att spela fotboll och det gör det svårare för nya att komma in i laget. I ett större perspektiv och mer långsiktigt kan det påverka det sociala kapitalet. Enligt Putnams teori har socialt kapital påverkan på dem som individer och samhället i stort. Samhällen med stora tillgångar på socialt kapital har en bättre fungerande demokrati och individer med ett stort socialt kapital är friskare och lever ett lyckligare liv (Putnam, 1996:196ff). De som är med i föreningsliv är mer benägna att rösta, delta politiskt och diskutera offentliga frågor (Putnam, 200:358).

På lokal nivå får fotbollsverksamheten sin slutgiltiga form genom fotbollsledarna.

6.1 Fortsatt forskning

Denna uppsats har mycket begränsade generaliseringsmöjligheter. För att kunna generalisera resultatet i högre utsträckning krävs ytterligare studier. Min studie visade att fotbollsledarna i olika hög grad ser till de idrottsliga- och samhällsnyttiga dimensionerna. Man kan ställa sig följdfrågan, vad skillnaderna beror på? Genom mina intervjuer med fotbollsledare framgick det att de ledare som tyckte de idrottsliga dimensionerna var viktigare än de samhällsnyttiga dimensionerna var de ledare som saknade utbildning inom fotboll och ledarskap. Det kan vara många andra faktorer som ligger bakom skillnaderna. Utifrån mitt resultat skulle det kunna bedrivas vidare forskning, till exempel skulle det kunna göras en jämförande studie inom fotboll med fokus på utbildningens betydelse för ledarnas ledarskap.

7 Referenser

7.1 Litteratur

- Badersten, Björn (2006). Normativ metod: att studera det önskvärda. Lund: Studentlitteratur
- Beckman, Ludvig (2005). Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm: Santérus
- Blackshaw, Tony & Long, Jonathan, 2005. "What's the Big Idea? A Critical Exploration of the Concept of Social Capital and its Incorporation into Leisure Policy Discourse". *Leisure Studies*. Vol. 24, No. 3, 239-258
- Brunnberg, Hans (1976). Begreppet idrott hos människor inom idrotten: slutrapport inom projektet Idrottsrörelsen som uppfostringsmiljö. Diss. Stockholm : Univ.
- Esaïasson, Peter (2007). Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- FoU – rapport 2004:3. Varför lämnar ungdomar idrotten?
- Goldmann, K (1997). "realism" Statsvetenskapligt lexikon. Natur och Kultur
- Jönsson, Kutte (2010). Matchen som aldrig ägde rum: och ytterligare åtta kapitel om idrott, etik och politik. Västerås: Ica
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). Den kvalitativa forskningsintervjun. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lundquist, Lennart (1993). Det vetenskapliga studiet av politik. Lund: Studentlitteratur
- Putnam, Robert D. (1996). Den fungerande demokratin: medborgarandans rötter i Italien. 1. uppl. Stockholm: SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle)
- Putnam, Robert D. (2006). Den ensamme bowlaren: den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse. 2. uppl. Stockholm: SNS förlag
- Redelius, Karin (2002). Ledarna och barnidrotten: idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran. Diss. Stockholm : Univ., 2002
- Rothstein, Bo & Kumlin, Staffan, 2002. "Demokrati, Socialt kapital och Förtroende". *Fakta och Debatt*. NR 2:2002, s49-62
- Regeringskansliet, 2010. Budget 2010 för idrottsområdet. regeringen.se/sb/d/13607 Hämtat: 23/3 – 2011
- Riksidrottsförbundet, 2009. Idrotten vill
- SOU 2000:1 *En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000 – talet*. Demokratiutredningens betänkande. Stockholm: Frizes

SOU 2008:59 Föreningsfostran och tävlingsfostran, En utvärdering av statens stöd till idrotten. Betänkande av idrottsstödsutredningen. Stockholm: Frizes
Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007). Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod. 1. uppl. Stockholm: Liber

7.2 Intervjuer

Intervju 1, 2010-05-02

Intervju 2, 2010-05-03

Intervju 3, 2010-05-04

Intervju 4, 2010-05-05

Intervju 5, 2010-05-05

Intervju 6, 2010-05-06

Intervju 7, 2010-05-09

Intervju 8, 2010-05-12

8 Bilaga 1

Intervjufrågor

Praktiska förutsättningar

- Vad har du för roll i föreningen?
- Hur länge har du varit ledare? För detta lag?
- Kan du berätta varför du började som ledare?
- Har du någon ledarutbildning och i så fall vilken/vilka?
- Vad får du av föreningen? Får du utbildning, när? Krav från föreningens sida?

De samhällsnyttiga dimensionerna

- Vad vill din förening med barn- och ungdomsfotboll (idé, syfte och målsättning)?
- Vad tycker du om målen och vad är lagets mål?
- Tror du fotboll kan ha en fostrande roll? Hur?
- Vilka är de viktigaste värdena i laget? Hur förmedlas de?
- Hur viktig är fotbollen för ungdomarna?
- Finns det något negativt med fotboll?

Ledarskapet

- Hur är en bra idrottsledare?
- Hur ser du på idrottsledarskapets sociala dimensioner?
- Hur ser du på din roll som ledare? Vad är värdefullt för dig?
- Hur länge tror du att du kommer vara ledare?

De idrottsliga dimensionerna

- Hur ofta har ni match eller turnering?
- Toppar ni laget inför matcherna? (vilka får spela)

- Har ungdomarna fasta positioner?
- Är det viktigt för dig att få vinna? Är det viktigt för barnen/ungdomarna att vinna?
- Hur ser du på att en spelare får flytta upp till något annat lag?
- Var befinner sig laget (serie)?
- Hur gör du/ni när ni tar ut spelare inför en match?

Träningar

- Hur ser en vanlig träning ut? (Delar ni in laget under träning?)
- Brukar det komma nya till laget och slutar folk under säsongen? Varför slutar folk?
- Hur ser träningarna ut, vad fokuserar ni på?